

به نام آنکه جان را فکرت آموخت شکوفای گشتن و اندیشه آموخت

کتاب راهنمای مالیات‌ستانی عمومی در اروپای قرون وسطی^۱

نویسندگان: Denis Manjot, Pave Verdés Pijan, Florent Garnier and Mathieu Caesar

مترجم: یداله ابراهیمی‌فر

مقدمه کلی:

در قرون وسطی، مانند دیگر دوران‌ها، مالیات پایه همه چیز بود، همه چیز را تحت تأثیر قرار می‌داد و بازتاب همه چیز بود. انسان‌ها با مشکلات مالی و مالیاتی زندگی می‌کردند و همچنان زندگی می‌کنند. سه قرن آخر قرون وسطی در تاریخ طولانی مالیات در اروپای غربی، که موضوع اصلی این کتاب است، مرحله‌ای اساسی محسوب می‌شوند زیرا در این دوره، مالیات بر عامه مردم به عنوان یک تعهد اجباری و همه‌شمول در جهت حفظ منافع عمومی شروع به شکل‌گیری کرد. در عین حال مشروعیت مالیات نیز به چالش کشیده می‌شد و مورد بحث و نقد قرار می‌گرفت، انواع مختلفی از مالیات و روش‌های مدیریت آن نیز تجربه شدند. نظام‌های مالیاتی بسیار پیچیده‌ای که در دنیای باستان وجود داشت، به تدریج در طول اوایل قرون وسطی و در ساختارهای سیاسی‌ای که از امپراتوری روم غربی به‌جامانده بود، از بین رفتند. تنها در چند منطقه پادشاهی، مانند پادشاهی ویزیگوتی در تولدو و در امپراتوری کارولینژی، بقایایی از نظام مالیات کلاسیک باقی ماند یا به‌طور موقت برای دوره‌ای دوباره احیا شدند. در پایان هزاره اول، مالیات در غرب، تقریباً ناشناخته بود، به جز چند مورد نادر، که معروف‌ترین آن‌ها مالیات "دنگلد" در پادشاهی‌های آنگلو ساکسون بود که در ابتدا برای مقابله با حملات اسکاندیناوی‌ها اخذ می‌شد و تا قرن یازدهم ادامه داشت. این مالیات‌های محدود از نظر اقتصادی اندک و قابل توجه نبودند. شاهزادگان و لردها، که بر زمین و مردم تسلط داشتند، مالیات و عوارض سنگینی دریافت می‌کردند و حتی در برخی موارد، اختیارات مالی بازمانده از دوران باستان را برای خود قائل بودند. با این حال، این مالیات‌ها را نباید با مالیات‌ها بر عامه مردم اشتباه گرفت، زیرا برای منافع خاص لردنشین‌ها دریافت می‌شدند و نه برای انتفاع عموم جامعه در آن پادشاهی‌ها. تا قرن سیزدهم مالیات به معنای دقیق کلمه دوباره نمودی پیدا نکرد، اما زمانی که در این قرن شاهزادگان و پادشاهان به اندازه‌ای قدرتمند شدند، توانستند حمایت مالی را از همه جمعیت تحت امر خود طلب کنند و شهرها نیز به اندازه‌ای رشد کردند که توانستند ادعای خودمختاری کنند تا برای دفاع از خود و در محدوده خود، مالیات وضع کنند. احیای این نظام مالیاتی با احیای قوانین رومی در طی قرون دوازدهم و سیزدهم همزمان و متأثر از آن بود. مسئله مالیات که برخاسته از تحولات و دانش علمی در این دوره بود، به تدریج به بخشی از مسایل زندگی روزمره لردها، شهرها و پادشاهی‌ها تبدیل شد. این تحولات به نوبه خود منجر به تولید اسناد مالیاتی جدیدی در بین

¹ ROUTLEDGE HANDBOOKS
The Routledge Handbook of Public Taxation in Medieval Europe

جوامع و نهادهای مختلف، هم مذهبی و هم سکولار شد و به تعداد و تنوع بیشتری در دسترس قرار گرفت. اسناد مالی و مالیاتی که با متون دیگر (نظیر فرمان‌ها، دفاتر ثبت مذاکرات و یادداشت‌ها، مجموعه فرمان‌ها، اقدامات، کمک‌ها و سایر اسناد قانونی) مرتبط بودند و به این ترتیب، در میان انبوهی از متون نوشتاری، به شکل‌گیری یک «چشم‌انداز مستند جدید» کمک کرد.

در سده‌های پایانی قرون وسطی، پادشاهی‌ها، شاهزاده‌نشین‌ها و شهرهای اروپای غربی - به‌ویژه شهرهای مهم مرکزی و شمالی ایتالیا - به‌تدریج در حال پیاده‌سازی یک نظام مالیاتی بودند؛ یعنی "مجموعه‌ای از روش‌ها و عوارض مالیاتی را به گونه‌ای ترکیبی به کار می‌بستند که هیچ منبعی از درآمد یا ثروت نمی‌توانست از چنگ مالیات بگریزد." در مرحله اولیه، مالیات‌ستانی به شکل موردی و دفعتی انجام می‌شد، اما به تدریج سازمان مالی شکل گرفت، قواعد مدیریتی کم و بیش منسجم بنا نهاده شد و روش‌های جمع‌آوری به تدریج کارآمدتر گردید. طی سده پانزدهم، پس از سه قرن از مون و خطا، عقب‌گرد، تلاش‌های بی‌نتیجه و مخالفت‌ها، مالیات (که در ابتدا با قائل شدن استثنائات و به‌طور غیرمنظم اخذ می‌شد، و حتی اگر به دفعات گرفته می‌شد آن هم غالباً برای کمک به پادشاه، شاهزاده یا شهر برای دفاع از قلمرو اخذ می‌شد) به تدریج به یک عوارض عادی و منظم تبدیل شد، که گویی کل جمعیت آن را پذیرفته بودند و شامل همه رعایای دولت می‌شد.

این تحول توسط ریچارد بانی و مارک اورمرد Richard Bonney and Mark Ormrod تحت عنوان "تاریخ مالیه نوین" نظریه‌پردازی شد. این گروه مدل تفسیری شومپیتر برای چهار گونه آرمانی از دولت‌ها را در اروپا (بین دوران باستان و عصر مدرن) و بر اساس رژیم مالی آنها بازتولید کردند: دولت خراج‌پرداز، دولت قلمرویی، دولت مالیاتی و دولت مالیه‌ای^۱. کتاب ما بر دوره گذار از دولت قلمرویی - زمانی که حکام به عواید موروثی و اربابی خود تکیه می‌کردند - به دولت مالیاتی متمرکز است، یعنی آن هنگامی که بخش بزرگی از درآمدها از طریق مالیات‌ستانی از تمام رعایای دولت تأمین می‌شد. بدون ورود به بحث و جدل پیرامون اعتبار این مدل و توان آن در ترسیم وقایع آینده، آنچه مهم است این است که در زمان‌های مختلف در پادشاهی‌ها، شاهزاده‌نشین‌ها و در برخی از شهرهای بزرگ مرکز و شمال ایتالیا، یک نظام مالیاتی شکل گرفت که می‌توان آن را به مفهوم دولت توصیف کرد. دولتی که، با وجود مناقشات پیرامون این مفهوم، می‌توان آن را مطابق با مولفه‌های ایده‌آلی که کریس ویکهام پیشنهاد کرده است تعریف کرد: تمرکز اختیار، قدرت قضایی و نظامی مشروع و قابل اعمال، تخصصی‌سازی نقش‌های حکومتی، مفهوم قدرت عمومی، منابع مستقل و پایدار برای اجرای قوانین و یک نظام طبقاتی که در آن مازاد تولید برحسب طبقات اجتماعی دریافت و توزیع می‌گردد.

مالیات‌ستانی که در ابتدا با هدف تأمین هزینه‌های مشخص عمومی استقرار یافته بود، به تدریج به ابزاری برای توسعه اقتصادی تبدیل شد - به طوری که یا از توسعه حمایت می‌کرد یا مانع آن می‌شد و به تسریع یا جلوگیری از پویایی‌های اجتماعی و شکل‌گیری ساختارهای اداری کمک می‌کرد. مقامات در این فرایند چه آگاهانه و چه ناآگاهانه، نقش خود را در جمع‌آوری منابع خصوصی، هم از طریق جهت‌دهی دقیق مالیات‌ستانی و هم از طریق بازتوزیع درآمدهای حاصله، ایفا کردند. مالیات همچنین وسیله‌ای بود که حاکمان، شاهزادگان و شهرهای خودمختار از آن برای اعمال قدرت خود بر سرزمین و ساکنان آن و به عنوان ابزاری برای کنترل و یکپارچگی مردم استفاده می‌کردند، به عبارت دیگر، مالیات دارای معنای سیاسی‌ای بود که ابعاد آن بسیار فراتر از مسائل مالی بسط پیدا می‌کرد. علاوه بر

¹ Tribute state, domain state, tax state, fiscal state

این، مالیات اصلی‌ترین حوزه تماس بین قدرت مرکزی و بقیه جمعیت بود. در نهایت، مالیات در واقع یک پایه‌ای برای ظهور دولت‌های پادشاهی و شاهزاده‌نشین‌ها بود که در اواخر قرون وسطی، در سراسر اروپا به قدرت رسیدند.

فشار مالیاتی پادشاهی‌ها یا شاهزاده‌نشین‌ها تأثیراتی نیز بر مالیات شهری داشت، زیرا اداره شهر می‌توانست برای دولت که فاقد دستگاه لازم برای جمع‌آوری مالیات بود به‌عنوان عاملی برای این امر عمل کند. به علاوه اداره شهر می‌توانست وظیفه برآورد و یا جمع‌آوری مالیات سلطنتی را برعهده گیرد یا در آن مشارکت نماید. از این رو، در این دوره جوامع شهری - و نه تنها دولت‌شهرهای بزرگ ایتالیا - شروع به جمع‌آوری مالیات‌هایی کردند که پادشاهان یا شاهزادگان به آنها اعطا نموده بودند. گاهی اوقات، این مالیات‌ها به منابع دولت‌شهرها اضافه می‌شد، منابعی که دولت-شهرها از حوزه‌های خود به‌دست می‌آوردند و از نظر اهمیت بسیار متفاوت بودند. امور مالیه دولت‌شهرها به طور فزاینده‌ای بر امور مالیه شهری تأثیر داشت، امور مالیه دولت‌شهرها نفوذ فزاینده‌ای بر امور تامین مالی شهری داشت، زیرا شهرها می‌توانستند از فرصت درخواست یارانه برای دولت‌شهرها استفاده کنند و بر ساکنان خود مالیات اضافی وضع نمایند. ایجاد و توسعه این مالیات شهری به نظر می‌رسد که روندی مشابه با مالیات دولتی را طی کرده و اغلب تحت تأثیر آن بوده است. بنابراین، در بسیاری از شهرها، پیش از درخواست‌های شاهانه یا شاهزاده‌نشین‌ها، هیچ‌گونه حسابداری یا مستندات مالیاتی وجود نداشت. این نظام‌های مالیاتی پیوند نزدیک با یکدیگر داشتند، در برخی موارد حتی با یکدیگر رقابت می‌کردند، و بار مالیاتی آنها بر دوش مالیات‌دهندگان اضافه می‌شد.

در اواخر قرون وسطی، با مالیات‌هایی که توسط لردها و کلیسا جمع‌آوری می‌شد، ارائه یک تصویر کلی از وضعیت مالی در اروپای غربی تکمیل شد. در مورد اول (لردها)، باید به این نکته توجه داشت که در آخرین سده‌های قرون وسطی، هنوز تفکیک میان قدرت عمومی و خصوصی کار آسانی نبود. منابع با ماهیت موروثی و فئودالی همچنان به شاهزادگان و پادشاهان پرداخت می‌شد، و بسیاری از لردها نیز مالیات‌هایی را از عموم مردم جمع‌آوری می‌کردند، به دلیل آنکه به طور سنتی آن را از مردم می‌گرفتند یا آن را غصب کرده بودند و یا این حق توسط حاکمان به آن‌ها اعطا شده بود.

در مورد دوم (کلیسا)، کلیسا نظام مالیاتی خاص خود را داشت که بر عموم مردم و به‌ویژه بر روحانیان تأثیر می‌گذاشت. در اروپای مسیحی‌شده قرون وسطی، تمامی افراد معتقد به دین، موظف بودند که عشر و سایر مالیات‌ها را به کلیسا بپردازند. اما علاوه بر مالیات‌های کلیسایی، نظام پادشاهی از نوع نظام پایی (که در آن پاپ از اقتدار برخوردار بود) در طول قرن چهاردهم یک نوع مالیات‌ستانی از طبقه روحانیون را برای خود ایجاد کرد و طبق آن جمع‌آوری مالیات در سرتاسر مناطق مسیحی به صورت سازمان‌یافته انجام می‌شد و این روند با تمرکزگرایی تداوم یافت و ساختار اداری آن توسعه قابل توجهی یافت.

تمامی مسائلی که در بالا اشاره شد انبوهی از انتشارات فردی یا جمعی و برگزاری نشست‌های علمی پربار را به ارمغان آورد که در آن‌ها مطالعاتی که به بررسی آغاز نظام‌های مالیاتی سلطنتی و شهری متمرکز شده‌اند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. با این حال، در مقیاس کل اروپا هنوز یک جمع‌بندی جامع از نظام‌های مالیاتی سلطنتی و شهری مربوط در سه قرن پایانی قرون وسطی وجود ندارد؛ این مسائل تقریباً همیشه به‌صورت جداگانه مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. تحقیقات هنوز تاحدی در محدوده مرزهای ملی به صورت جدا از هم وجود دارد. مطالعات تطبیقی تقریباً منحصرأ به پادشاهی‌های فرانسه و انگلستان در سه قرن پایانی قرون وسطی محدود شده است.

در این زمینه، کتاب راهنمای مالیات‌ستانی عمومی در اروپای قرون وسطی در نظر دارد تا یک دیدگاه جامع از نظام‌های مالیاتی عمومی در سطح اروپا - نه فقط در ایالت‌های بزرگ اروپایی - را ارائه دهد و مسیرهای جدید پژوهشی را پیشنهاد کند، به‌ویژه برای تدوین یک تاریخ تطبیقی و ترسیم جغرافیای مالی‌های. در شکل‌گیری اولیه این کتاب، گروهی از پژوهشگران مجرب نقش داشته‌اند که سال‌ها در اروپا در زمینه وضع مالیات در قرون وسطی کار کرده‌اند. بنابراین، این کتاب راهنما از تحقیقات طولانی‌مدت و همکاری‌های مشترک انجام شده در این حوزه بهره می‌گیرد، که منجر به انتشار مجموعه‌های متعددی از آثار و ارائه برخط بسیاری از واژه‌نامه‌ی مهم در نظام مالیاتی مربوط به قرون وسطی شده است.

برای اطمینان از انسجام و تسهیل خوانش تطبیقی اسناد مالی، این کتاب راهنما را به‌عنوان مجموعه‌ای از مقالات ویژه که به‌صورت اختصاصی سفارش داده شده‌اند، به تحریر درآمده‌اند. سپس، سایر تاریخ‌دانان متخصص در مسائل مالی و مالی‌های را از کشورهای مختلف اروپایی گرد هم آوردیم؛ اغلب آن‌ها پیش‌تر با یکدیگر و با سردبیران این مجموعه همکاری کرده بودند. ما برای آن‌ها متن کاملی را ارسال کردیم و در آن پرسش‌های مختلفی را که ضروری می‌دانستیم مطرح کردیم، اما به آن‌ها آزادی عمل دادیم تا به سایر مسائلی که در منابع مورد استفاده‌شان مطرح شده بود نیز بپردازند. این روش ما، کار آزمودن نظریه‌های عمده و لاجرم بحث‌برانگیز مرتبط با این موارد چندگانه را برعهده خواننده می‌گذارد.

ارائه ما در اینجا با نیت معرفی جامع و کامل از مسایل مالیاتی صورت نگرفته است؛ بلکه می‌خواهیم بر روی برخی پرسش‌ها متمرکز شویم و از برخی دیگر چشم‌پوشی کنیم. لذا با وجود اهمیت غیرقابل انکار مالیات‌ستانی اربابی یا فئودالی، این موضوع به‌طور حاشیه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است، زیرا امکان خلاصه‌سازی اطلاعات موجود در مورد تعداد بسیار زیادی از املاک و مستغلات از قلمروهای مختلف تحت بررسی وجود نداشت. لذا به‌طور خاص به منابع قلمرو سلطنتی که ماهیت فئودالی و موروثی دارند توجه شده است، زیرا همان‌طور که ذکر شد، این درآمدها همواره بخش مهمی از درآمدهای سلطنت را تشکیل می‌دادند. همچنین به مالیات‌های عمومی که به دلایل مختلف توسط برخی نجیب‌زادگان جمع‌آوری می‌شد اشاره شده است، نجیب‌زادگانی که قلمروهای‌شان گاه به‌معنای واقعی کلمه ایالت‌هایی در درون ایالت به‌شمار می‌رفتند. در خصوص مالیات‌های کلیسایی، این موضوع به‌طور مجزا بررسی شده است، زیرا انواع مختلف این مالیات‌ها در سراسر دنیای غرب مسیحی فراگیر بودند، هرچند در برخی موارد، مستنداتی دال بر انتقال این مالیات‌ها به پادشاهی‌های سرزمین‌های مختلف وجود دارد. همچنین فشار مالیاتی فزاینده مقامات شهری بر روحانیان (باتوجه به حجم عظیم ثروتی که آنها به‌تدریج برای خود انباشته بودند) نیز نباید نادیده گرفته شود؛

به‌علاوه، این مجموعه، اولویت را بیشتر بر مطالعه مالیات‌ستانی متمرکز کرده است تا بر موضوع امور مالی یا سایر موضوعات جانبی مرتبط. با این حال، اشاره به اشکال مختلف بدهی عمومی (که در قلمروهای مورد مطالعه در اواخر قرون وسطی ثبت شده است) اجتناب‌ناپذیر است؛ زیرا مقامات آن زمان مجبور بودند به‌طور مداوم به اعتبار (وام) روی بیاورند و تأمین مالی خود را به درآمد حاصل از محل مالیات مرتبط سازند. در این خصوص چیزی که به‌ویژه جالب است پدیده تجمع بدهی‌ها است که در شهرها و قصبه‌های مختلف اروپای غربی ثبت شده‌اند که این نیز به نخستین مواردی اشاره دارد که مناطق یا واحدهای سیاسی بزرگ‌تر (مانند شهرها، ایالات، یا اتحادیه‌های شهری یا منطقه‌ای) به‌طور جمعی اقدام به وام‌گیری یا بدهکار شدن کردند. اما غور و بررسی بیشتر در این خصوص نیازمند این

است که یک مطالعه مستند جداگانه روی این موضوع صورت گیرد. همین ضرورت در خصوص مطالعه روی موضوع ضرب سکه نیز صادق است.

همان‌طور که خواهیم دید، از قرن سیزدهم به واسطه‌ی امتیازی که یک شاهزاده در ضرب سکه داشت، مالیات‌هایی به او پرداخت می‌شد و این به تدریج رواج یافت. در این اسناد به این مورد اشاره شده است، اما به سایر روش‌هایی که پادشاهی برای بهره‌برداری از قدرت خود در ضرب سکه به کار می‌برد اشاره‌ای نشده است: به‌ویژه کاهش مکرر در ارزش سکه‌ها در اواخر قرون وسطی تقریباً در تمامی بخش‌های اروپا در این اسناد ثبت شده است.

برعکس در این مجموعه، مالیات در ابعاد کلی و بدون اینکه مفهوم محدود «مالیات» در معانی حقوقی یا اقتصادی کنونی‌اش به کار گرفته شود، مورد بحث قرار گرفته است، زیرا پرداختن به مفهوم دقیق و محدود مالیات برای قرون وسطی عملاً غیرممکن است. از آغاز کارهای کریستوفر ویکهام، تأملات یا دیدگاه‌های نویسندگان مختلفی که به مسئله انواع گوناگون مالیات‌ستانی در دوره قرون وسطی پرداخته‌اند، به‌عنوان منابع مرجع مورد استفاده قرار گرفته است.

این نویسنده سه نوع مالیات‌ستانی ایده‌آل را از یکدیگر متمایز می‌سازد: خراج‌هایی که به صورت تصادفی و با زور مطالبه می‌شدند، اجاره‌هایی که از زمین به دست می‌آمد، و آنچه که او مالیات واقعی می‌نامد، یعنی «منابعی که حاکمان از جمعیت تحت امر خود (به استثنای کسانی که صریحاً معاف شده‌اند) بر اساس معیارهای تعریف شده و کم و بیش بطور منظم، طلب می‌کنند». این مجموعه، عمدتاً بر دسته دوم و مهم‌تر از همه بر دسته سوم از مالیات‌ها تمرکز دارد، هرچند ارجاعاتی به دسته اول نیز شده است. در این خصوص، باید به هشدار نویسندگانی مانند Carocci and S. Collavini درباره تداوم اخذ مالیات مانند خراج و به تاراج بردن مایملک مردم تا دوره مدرن اولیه توجه داشت. به گفته این نویسندگان، تمایز بین مالیات و خراج را نباید بزرگ جلوه داد، زیرا غالباً هر دو نوع آنها، یک شکل اخذی محسوب می‌شدند و می‌توانستند در جهت رسیدن به یک هدف، موثر واقع شوند، مثلاً ارائه خدمات برای دفاع از سرزمین.

در اصل، در این محاسبات اجاره‌های مستقیم بی‌شمار از زمین از شمول پرداخت مستثنی بودند، اما همان‌طور که گفته شد، سایر درآمدهای قلمرو که هم به پادشاهان و هم به لردهای غیرروحانی یا روحانی و حتی شهرها پرداخت می‌شدند، از این شمول مستثنی نبودند. بی‌دلیل نیست که این مطالعه توجه خود را بر گذار بین دولت قلمرویی و دولت مالیاتی متمرکز کرده است، گذاری که تا اوایل عصر جدید به‌طور کامل به انجام نرسید. همان‌طور که M. Ginatempo مشاهده می‌کند، در این قلمرو انواع مختلفی از درآمد وجود دارد که می‌توان میان آن‌ها تمایز قائل شد: درآمدهایی که صرفاً از محل املاک متعلق به لردها حاصل می‌شد (که علاوه بر اجاره‌های زمین، شامل کنترل منابع طبیعی یا زیرساخت‌های انحصاری می‌شد)، درآمدهایی که با اجرای عدالت یا از قلمروهای فئودالی حاصل می‌شدند، و انواع مختلف خراج‌هایی که می‌توان آن‌ها را مشابه آنچه ویکهام به عنوان مالیات تعریف کرده است در نظر گرفت. ما بیش از همه به این گروه آخر مالیات علاقه‌مندیم، که شامل موارد زیر می‌شد:

مالیات برای تأمین خدمات نظامی، دریافت‌های اجباری و اختیاری برای تأمین غذا و مسکن برای پادشاه یا مقامات دیگر، عوارض و سایر تعرفه‌ها برای عبور از راه‌ها یا ورود به بازارها، خراج‌های اجباری و اختیاری (پچا، کوئستیا، تاله...) و سایر مالیات‌های مبهم، اما باید به یاد داشت که پادشاه یا مقام مربوطه گاهی (هر چند زیاد معمول نبوده است) قلمروی خود را به خارج از قلمروی پادشاهی و به سرزمین‌های دیگر، گسترش می‌داد و به این ترتیب انواع

مختلف منابع مهم را به دست می‌آورد. این امر بیشتر در مورد قدرت‌های دریایی اتفاق می‌افتاد که در حوزه مدیترانه و اقیانوس اطلس دارای اقتدار بودند یا زمانی که سرزمین دیگری فتح می‌شد که نظام مالیاتی متفاوتی داشت، مانند سرزمین‌های مسلمان‌نشین در شبه جزیره ایبری.

مالیات عمومی جدید (مالیات بر عامه مردم) که از اواخر قرن سیزدهم در خارج از قلمرو پادشاه و لردها برقرار شد، بدون شک موضوع اصلی این کتاب است. این نظام مالیاتی تازه ایجاد شده، که نمونه‌ای از دولت مالیاتی است، غالباً با تعریفی که ویکهام از مالیات ارائه می‌دهد، همخوانی داشت، اگرچه برخی از خراج‌ها به مقامات عمومی پرداخت می‌شد که مشخص نیست بر کدام «معیارهای کم و بیش سیستماتیک» پایه‌گذاری شده‌اند؛ برخی دیگر شامل خدمات اجباری (مانند کار، خدمت نظامی یا از نوعی دیگر) و برخی نیز چیزی است که می‌توانیم آن را هزینه‌هایی بنامیم که برای جبران خدمات عمومی خاص پرداخت می‌شد. در مورد اول، منظور ما اساساً یارانه‌ها، هدایا، کمک‌ها یا دیگر درخواست‌هایی است که از سوی پادشاهان به دلایل مختلف به طور عمومی از همه جمعیت تحت امر مطالبه می‌شد و سپس توسط شهرها از طریق مالیات‌های محلی که بر مردم تحمیل می‌شد، جمع‌آوری می‌گردید. در مورد دوم، شناخته‌شده‌ترین مورد بسیج عمومی جمعیت تحت امر برای دفاع از قلمرو کشور یا شاهزاده‌نشین است که، با وجود ماهیت اولیه آن که فرد می‌بایست شخصاً شرکت می‌داشت، سرانجام به یک مشارکت در جبران مالی تبدیل شد. در نهایت، در مورد این پرداخت‌ها، می‌توان به عنوان مثال به عوارضی اشاره کرد که توسط مردم برای اسناد صادر شده توسط دیوان سلطنتی پرداخت می‌شد.

بقیه مالیات‌ها، که توسط پادشاهی یا شهرها جمع‌آوری می‌شدند، می‌توانستند به روش‌های مختلفی طبقه‌بندی شوند. اگرچه مبنای این طبقه‌بندی به نظریه مالیه‌ای آن دوره بازمی‌گردد، ما معتقد نیستیم که استفاده از مفاهیم و دسته‌بندی‌های مالیه‌ای به ارث رسیده از قانون روم (مانند munus) برای امر مقایسه مالیات‌ها چندان عملی و مفید باشد. بنابراین، به نویسندگان این مجموعه توصیه شده است که از دسته‌بندی‌های مالیه‌ای مدرن استفاده کنند، که از میان آن‌ها می‌توان به دسته‌بندی‌های متمایز و متعارف بین مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم اشاره کرد که توسط J. Favier در مطالعه مشهور او در سال ۱۹۷۱ به کار گرفته شده است. فراتر از این دو دسته‌بندی اصلی، روش‌های مختلفی برای طبقه‌بندی به کار گرفته می‌شوند که گاهی ممکن است هم‌پوشانی داشته باشند. به این ترتیب، در گروه مالیات‌های مستقیم، می‌توان بین آن‌هایی که بر افراد یا واحدهای خانوادگی اعمال می‌شدند و آن‌هایی که کم‌وبیش به صورت تناسبی بر ثروت اعمال می‌شدند، تمایز قائل شد. در گروه مالیات‌های غیرمستقیم، مالیات‌هایی که بر تولید، مصرف، معاملات، حمل‌ونقل و جابجایی افراد و کالا اعمال می‌شدند، قرار دارند. این مالیات‌ها چه مستقیم و چه غیرمستقیم، همچنین می‌توانستند ثابت یا بر مبنای سهمیه هر منطقه استوار باشند.

البته معرفی تمامی انواع مالیات‌ها در این جا صرفاً به عنوان راهنما برای مقایسه آنها بین قلمروها است. با این حال، همان‌طور که اشاره کردیم، نباید فراموش کنیم که در دوره مورد مطالعه، دریافتی‌ها از قلمروها (خراج، اجاره، مالیات، عوارض، کمک‌ها و ...) همیشه به‌طور قطع و یقین قابل تعریف نیستند، این که آن‌ها را به‌سادگی در دسته‌ی مالیات‌های عمومی یا درآمدهای موروثی قرار دهیم، گاهی کار پیچیده‌ای است و ماهیت آن‌ها ممکن است با گذشت زمان تغییر کند.

با در نظر گرفتن تمام این پیش‌فرض‌ها، کتاب به سه بخش اصلی تقسیم شده است. **بخش اول**، «مالیات در دوران قرون وسطی» که مقدمه‌ای بر مسائل کلی ارائه می‌دهد؛ هدف اصلی آن فراهم کردن چارچوبی برای بخش دوم

است. از این رو، فصل اول انواع مختلف منابع موجود همراه با بررسی سهم و محدودیت‌های آنها در ارائه اطلاعات را برای مطالعه معرفی می‌کند، چرا که دیدگاه ما نسبت به مالیات‌ستانی به شدت به اهمیت و مکمل بودن این منابع بستگی دارد و حفظ این آثار همچنین به انتخاب‌هایی بستگی دارد که در دوره‌های بعدی درباره‌ی بایگانی این اسناد صورت گرفته است. این فصل همچنین روندهای تاریخ‌نگاری را از ابتدای قرن بیستم تشریح می‌کند و به سؤالات، روش‌ها و شرایط تولید این اسناد می‌پردازد که تولید آنها در کشورهای مختلف اروپایی با سرعتی یکسان پیشرفت نداشته است. در جمع‌بندی، این فصل مروری بر مهم‌ترین جهت‌گیری‌های پژوهشی کنونی را ارائه می‌دهد.

فصل دوم به حق مالیات‌ستانی می‌پردازد. به طور نظری، فرض بر این بوده است که پادشاه در زندگی خود به داشته خود متکی است، یعنی از درآمد املاک اربابی خود امرار معاش می‌کرد. با این حال، با گسترش وظایف سلطنتی و ورود پادشاه به جنگ‌های تدافعی و تهاجمی، روشن شد که «دارایی خود» برای تأمین مالی این تعهدات کافی نخواهد بود، حتی با توسل به راه‌حلهایی اقتضایی مانند وام‌های اجباری، تغییر ارزش پول، یا مالیات بر اموال یهودیان. روحانیون و حقوق‌دانان از اواخر قرن سیزدهم مالیات‌ستانی را مورد سوال قرار دادند. چگونه آن‌ها مشروعیت وضع مالیات و حق مالیات‌ستانی را توجیه کردند؟ نظریه و گفتمان مالیاتی با بهره‌گیری از منابع مختلف مورد بحث و تفسیر قرار گرفت. پذیرش این گفتمان علمی و سیاسی می‌بایست در زمینه خود و با توجه به قدرت بین شاهزاده، مجالس نمایندگی و شهرها و نیز در عمل درک و فهم می‌شد، بدین ترتیب، یک «انقلاب» مالیه‌ای در حال وقوع بود.

فصل سوم بخش نخست، تنها به مالیات‌ستانی یکسان در جهان مسیحیت یعنی مالیات کلیسا اختصاص دارد. همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، ما بر این باوریم که این مالیات باید به نوعی در این راهنما گنجانده شود و در بخش اول این کتاب نیز مورد بررسی قرار گیرد تا از مراجعه مکرر به آن در فصل‌های مختلف جلوگیری شود. کلیسا می‌بایست در همه‌جا از طریق یارانه‌ها نیازهای پادشاهی را تأمین می‌کرد از این رو مقامات سکولار، از جمله پادشاهان و شوراها، بر روحانیون مالیات می‌بستند و بدین ترتیب بخشی از درآمدهای کلیسایی به آن‌ها منتقل می‌شد. علاوه بر این، شیوه‌های مالیات‌ستانی و روندهای وصول مالیات کلیسا به عنوان الگویی برای دیگر پادشاهی‌ها و شاهزاده‌نشین‌های محلی عمل می‌کرد یا دست‌کم بر نظام‌های مالیاتی آن‌ها به درجات مختلف تأثیر می‌گذاشت.

بخش دوم، «نظام‌های مالیه‌ای»، بر اساس قلمروهای پادشاهی سازماندهی شده است و هر فصل نمای کلی‌ای از یک پادشاهی، شاهزاده‌نشین یا مناطق بزرگ‌تر را ارائه می‌دهد. همان‌طور که گفتیم، با هدف باز گذاشتن مباحث و برقراری امکان مقایسه، سعی کرده‌ایم تا حد امکان در یک دامنه گسترده عمل کنیم و در انجام مقایسه خود را به دولت‌های اصلی محدود نکنیم: پادشاهی‌های فرانسه (به همراه شاهزاده‌نشین‌های بریتانی و دوفینه)، انگلستان و کاستیا، تاج آراگون (پادشاهی‌های آراگون، والنسیا و مایورکا، و شاهزاده‌نشین کاتالونیا)، امپراتوری مقدس روم، ایالات پاپی (تحت قلمروی پاپ)، کشورهای بورگوندی در سرزمین‌های پایین از نظر ارتفاع از آب‌های آزاد، دولت‌شهرهای ایتالیا و جنوب ایتالیا و سیسیل. اما همچنین مناطقی را که غالباً در کارهای مطالعات تطبیقی - ترکیبی، نادیده گرفته می‌شوند در این جا آورده‌ایم، مانند پادشاهی‌های ناوار و روسیه، دوک‌نشین ساووا، کنت‌نشین پرووانس، پادشاهی‌های اسکاندیناوی و اتحادیه لهستان. در مرزهای اروپا. تصمیم گرفتیم به مالیات‌ستانی در امپراتوری بیزانس به معنای وارث روم و دو دولت اسلامی بپردازیم، یعنی دولت‌هایی که از طریق مبادلات و تماس‌های خود تا حدی بر پادشاهی‌های مسیحی همسایه تأثیر داشتند: یعنی اندلس در جنوب غرب و امپراتوری عثمانی در جنوب شرق. متأسفانه همکارانی

که از آن‌ها خواسته بودیم درباره پادشاهی‌های پرتغال و مجارستان مطالبی را تهیه کنند به دلیل مشکلات ناشی از همه‌گیری کووید قادر به تکمیل آن نشدند.

فصول این کتاب به‌طور عامدانه به صورت موجز و فشرده تنظیم شده‌اند و تعداد کلمات هر فصل حدود ۱۵,۰۰۰ تا ۲۰,۰۰۰ کلمه است. بسته به میزان غنای آثار علمی انجام شده - همان‌طور که خواننده این کتاب مشاهده خواهد کرد - حجم هر فصل از یک قلمرو به قلمرو دیگر بسیار متفاوت است. این فصول بر اساس پژوهش‌های بایگانی شده جدید استوار نیستند، بلکه بر اساس گزیده‌ای از نشریات موجود تهیه شده‌اند تا نمای کلی‌ای از مالیات‌ستانی را در مقیاس اروپا ارائه دهند و امکان مقایسه را فراهم کنند. در نتیجه، فهرست منابع پیشنهادی در هر فصل جامع نیست و به مهم‌ترین آثار منتخب توسط هر نویسنده محدود می‌شود.

تا حد امکان، نویسندگان تلاش کرده‌اند به تمام جنبه‌های چندگانه و پیچیده نظام‌های مالیاتی بپردازند. موضوع مالیات و مالیات‌ستانی تنها مسئله‌ای کم و بیش فنی نیست؛ بنابراین، مطالعه آن نمی‌تواند تنها به رویه‌های مختلف اعمال مالیات محدود شود، اما آگاهی این رویه‌ها ضروری و اساسی است، زیرا مالیات‌ها بازتاب‌دهنده و به‌طور مؤثر تأثیرگذار بر واقعیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی هستند. بنابراین هر نویسنده به بررسی رویه‌های مالیات - ستانی پرداخته است از جمله: پایه مالیاتی: (پژوهش و ارزیابی چیزهای که بتوان بر آن مالیات بست، تعیین پایه مالیاتی) و تعیین تعهدات هر مودی: (تعیین سهم مالیات‌دهنده با اعمال نرخ مالیاتی بر پایه مالیاتی) و روش‌های وصول مالیات: (مدیریت مستقیم و برون‌سپاری وصول مالیات، بدون نادیده گرفتن استقراض، که چیزی جز مالیات پنهان یا مالیات پیش‌بینی شده نیست).

موضوع مالیات و مالیات‌ستانی مطابق با مفهوم سنتی "بودجه‌ای" - تنها به پوشش هزینه‌های عمومی محدود نمی‌شود، به‌رحال این نیز باید به درستی تأمین مالی شود. مالیات‌ستانی همچنین ابزاری برای دستیابی به اهداف اقتصادی و یا اجتماعی خاص در کنار اهداف صرفاً مالی است. از این رو، مالیات‌ستانی به عنوان ابزاری برای دستیابی به سیاست‌ها و راهبردها نیز هست که نویسندگان سعی کرده‌اند آن‌ها را شناسایی کنند. طبق تعریفی که ژان-کلود واکه ارائه داده و بسیاری از نویسندگان آن را پذیرفته‌اند، مالیات‌ستانی همچنین "ویژگی نظام مالیات‌ستانی از چگونگی بروز و نمود عینی آن معلوم می‌شود"، یعنی تبدیل منابع خصوصی به منابع عمومی از طریق اخذ مالیات و بالعکس، تبدیل منابع عمومی به منابع خصوصی از طریق بازتوزیع. بنابراین، نویسندگان این کتاب در موضوع مالیات به مردم نیز توجه دارند: به حاکمان و انتخاب‌های آن‌ها و گفت‌وگوی آن‌ها با جامعه سیاسی برای اطمینان از پذیرش مالیات؛ به خبرگان مالی و شبکه‌های آن‌ها و همچنین به مودیان مالیاتی و واکنش‌های آن‌ها نسبت به مالیات (تقلب، فرار مالیاتی یا شورش‌ها).

مالیات‌ها با واژگان گوناگون و متعددی از سوی مقامات به کار گرفته می‌شوند، از این رو «این تصور را در ذهن ایجاد می‌کنند که گویی مقامات نمی‌دانند چه نوع مالیاتی اختراع کنند تا بتوانند ثروت را مصادره کرده و نیازهای جدید پادشاهان را برآورده سازند». کلمات و واژه‌ها در ارتباط با مالیات تغییر می‌کنند، اما مالیات دوباره با نام دیگری متولد می‌شود. مطالعه واژگان مالیاتی، اطلاعات زیادی درباره نیت و تاملات مقامات، منشأ مالیات‌ها و انتقال آن‌ها بین قلمروها، یا سنت‌های مالیه‌ای ارائه می‌دهد. در مورد این سئوالات، باید به وجود برخی مطالعات جالب اشاره کرد. این مطالعات به ما نشان می‌دهد که این مسیر مطالعاتی برای مالیات بر اساس استفاده از اصطلاحاتی مانند وکتیگال، گابل، انگلد یا سبسیدیو / آکسیلیو / آیود میسر شده است. با هدف تشویق و ترغیت انجام مطالعات بیشتر از این نوع، بخش

سوم این کتاب رویکردی عملی اتخاذ می‌کند و یک «واژه‌نامه» را ارائه می‌دهد که حدود صد اصطلاح، همراه با انتخاب پنج تا ده اصطلاح مهم برای هر قلمرو سرزمینی مورد بحث در بخش دوم، را شامل می‌شود. تعاریف به‌طور کلی مختصر هستند. این اصطلاحات همچنین بخشی از واژه‌نامه آنلاین خواهند شد، که مراجعه به آن هر خواننده‌ای را قادر می‌سازد تا به‌طور عمیق‌تری درباره این پرسش‌ها تأمل و کنکاش کند. برای کمک به خوانندگان، اصطلاحاتی که در واژه‌نامه آمده‌اند، با علامت * در فصل‌های دو بخش اول کتاب مشخص شده‌اند.

از این‌رو، این کتاب راهنما درصدد است تا با ارائه‌ی یک مرور تاریخی انتقادی – هرچند که مباحث آن بر اساس موضوع و کشور تقسیم شده است – در قالب یک جلد، بخشی از خلأ موجود در این زمینه‌ی "همه چیز شمول" را پر کند. همچنین به عنوان یک منبع برای پژوهشگران جوان که قصد دارند وارد حوزه مطالعه مالیات و امور تامین مالی شوند و برای پژوهشگران باتجربه که به دنبال منابع مرجع و اطلاعات تلفیق شده هستند، طراحی شده است. این کتاب برای هر کسی که تاریخ دولت، تاریخ اجتماعی-سیاسی، تاریخ اقتصادی، تاریخ جوامع و تاریخ فرهنگی را مطالعه می‌کند، می‌تواند جذاب باشد. همان‌طور که ژان فاویه نوشت: "هیچ تحقیق تاریخی وجود ندارد که به مشکلات مالی نپردازد. هیچ تحقیقی در خصوص امور مالی عمومی وجود ندارد که بدون درک وسیع از زندگی سیاسی و اجتماعی انجام شده باشد." ما همچنین از جوزف شومپتر نقل قول می‌کنیم که "تاریخ مالیات یک ملت بیش از همه بخش‌های ضروری تاریخ عمومی آن ملت از اهمیت برخوردار است [...] روح یک ملت، سطح فرهنگی آن، ساختار اجتماعی‌اش و اقدامات منبث از سیاست – همه و همه بیشتر در تاریخ مالیات‌های آن ملت نوشته می‌شود.

در نهایت، این کتاب راهنما نشان می‌دهد که نظام مالیاتی که در قرن‌های پایانی دوران قرون وسطی در ایالات و شهرها استقرار یافته بود در واقع منشاء شکل‌گیری نظام مالیات‌ستانی مدرن است که از آن، تکنیک‌ها و سوالات بسیاری برای ما به ارث رسیده است. ژاک لو گوف زمانی پرسید: "آیا اروپا در قرون وسطی به دنیا آمد؟" بی‌تردید اروپا با ماهیت مالیات‌هایش در قرن چهارده و پانزده میلادی شروع به شکل‌گیری کرد. این کتاب قصد دارد دیدگاه تاریخی‌ای را ارائه دهد که در مباحث متعدد و اغلب متعارض اقتصاددانان، متخصصان مالیات، دانشمندان سیاسی و جامعه‌شناسان اثری از آن نمی‌توان یافت، زیرا اروپا و به‌ویژه اروپا از منظر مالیات‌های، فقط زمانی به بلوغ خواهد رسید که تحولات تاریخی را در بررسی خود در نظر بگیرد.

به پایان آمد این دفتر حکایت همچنان باقیست

اندیشه و تلاش را ز بهر وطن پایانی نیست.